

Vážený pane prezidente,

Vaše magnificence, vážená paní rektorko Univerzity Karlovy,

vážené paní rektorky, vážení páni rektori,

vážené paní profesorky, vážení páni profesoři,

vážení hosté, dámy a pánové,

dříve, než naše dnešní slavnostní setkání dospěje ke svému završení, chtěl bych se krátce zamyslet nad aktuálními úkoly pro české vysoké školství.

Dovolte mi začít tím, co si zatím přiznáváme jen neochotně – konstatováním, že v terciárním vzdělávání máme za sebou – podobně jako v jiných oblastech veřejné politiky – **dekádu rezignace**, tedy období eroze ambicí a odkládání nezbytných změn, jehož neblahé následky vidíme zřetelně až ve světle současných globálních otřesů. Víím, že takové hodnocení budou mnozí z vás pokládat za kontroverzní nebo přinejmenším hodně vzdálené vlastní akademické zkušenosti. Ostatně, právě v tomto období dozrávaly úspěšné kariéry těch, kteří dnes převezmou své jmenovací dekrety, a není třeba pochybovat o tom, že pro řadu konkrétních studentů, akademických pracovníků a vědců to promarněná léta naštěstí nebyla. I některé instituce se dokázaly svojí dynamikou vymknout době, která vyhlásila status quo za svůj ideál.

Hovořím-li o dekádě rezignace, mám na mysli především obtížně pochopitelnou pasivitu tvůrců naší vysokoškolské politiky v době, kdy řada evropských států uskutečňovala odvážné reformy s cílem lépe zužitkovat potenciál vysokoškolského vzdělávání pro celou společnost. Názorným příkladem fatálně chybné úvahy bylo v domácích podmínkách rozhodnutí

nepokračovat v rozšiřování přístupu k vysokoškolskému vzdělávání a do budoucna se spokojit s tím, že počet nově zapsaných studentů bude prostě jen kopírovat demografickou křivku. **Místo aby stát využil období slabších populačních ročníků ke zvyšování podílu mladých lidí, kteří zahájí vysokoškolské studium, odmítly dvě předchozí vlády pokročit s nezbytnou reformou středního školství a rozšířit podíl všeobecného proudu středoškolského vzdělávání, a vysoké školy dokonce finančně motivovaly k redukci počtu studujících.** Dnes s překvapením zjišťujeme, že v podílu vysokoškolsky vzdělaných mezi mladými do 35 let nám mezi zeměmi Evropské unie připadá jedno z posledních míst, přičemž zaostáváme nejen za vyspělými západními státy, ale už i za našimi středoevropskými sousedy. Vzdělanostní rozdíly jsou navíc v regionech České republiky propastné, vnímat situaci perspektivou tradičních univerzitních center by bylo ošidné. Zatímco v Praze nebo v Brně dosáhne na vysokoškolské vzdělání každý druhý mladý člověk, v Ústeckém kraji se vysokoškolákem stane jen každý šestý, v Karlovarském každý sedmý. Na nedostatek vysokoškoláků si tak stále častěji stěžují i zaměstnavatelé, jejichž hlasy patřily v debatách o vzdělávání často spíše k těm konzervativnějším.

Cena, kterou naše země platí za nedostatečně ambiciózní cíle, lpění na rychle zastarávajících organizačních vzorcích či přílišnou zahleděnost do vnitřních problémů školství, rozhodně není nízká. Chceme-li jako společnost v tvrdé konkurenci obstát, musíme se v následujícím období vrátit k výraznému posilování počtu vysokoškoláků a usilovat o jejich rovnoměrnější zastoupení i mimo největší města. To však znamená pokročit i s některými dlouho odkládanými systémovými změnami v terciárním vzdělávání, zejména silněji diverzifikovat očekávání od různých typů vysokých škol.

Nezbytným předpokladem pro rozvoj terciárního vzdělávání bylo v minulém roce uvolnění regulace, která po desetiletí bránila rozvoji nabídky gymnázií a lyceí lpěním na poměrech, které odpovídaly spíše pozdnímu socialismu 80. let než novému miléniu. Dokončujeme také proměnu oborové struktury středního školství, která zpřehledňuje a zjednodušuje soustavu oborů. První kroky vůči vysokému školství jsou již také připraveny. Pro rok 2025 navyšujeme základní blokové financování veřejných vysokých škol o **14 %**, což vytváří prostor pro výrazné navýšení mezd akademických pracovníků. (Pro srovnání, platy učitelů v regionálním školství porostou v příštím roce o 7 % a platy ostatních státních zaměstnanců státu o 5 %.) Prostředky pro vysoké školství by ovšem měly výrazně růst i v následujících letech, po jednotlivých institucích však současně budeme vyžadovat větší výkon v souladu s jejich specifickou misí. Obecně budeme vysoké školy motivovat k přijímání vyššího počtu uchazečů o studium a ke snižování studijní neúspěšnosti. Pro vysoké školy působící v regionech s nejnižším podílem vysokoškolsky vzdělaných vyčleníme v rozpočtu zvláštní prostředky, aby mohly sehrát významnější roli ve snižování sociálních a ekonomických rozdílů mezi regiony. Připravujeme vznik profesně zaměřené veřejné vysoké školy v Karlových Varech.

Zvláštní pozornost budeme také věnovat navyšování počtu studentů v programech vedoucích k některým profesím klíčovými pro budoucnost naší země na principu kontraktového financování – už v příštím roce zavedeme mechanismus podporující výrazné navyšování počtu studentů nelékařských zdravotnických oborů, učitelských oborů a některých dalších specializací v technologických oborech jako jsou energetika nebo výroba čipů. Pracujeme také na lepších synergiích vysokoškolského a vyššího odborného vzdělávání. Chceme jednak vytvořit podmínky pro lepší prostupnost mezi

oběma těmito částmi terciárního vzdělávání, ale na druhé straně také důsledněji pracovat s dělením studijních programů na ryze akademické a profesně orientované, přičemž toto rozlišení by mělo být v budoucnu lépe zohledněno jak v hodnocení, tak ve financování vysokých škol. Do terciárního vzdělávání chceme také zavést tzv. programy krátkého cyklu, typicky jedno- až dvouleté, které u nás jako v jedné z mála evropských zemí chybí a které jsou ideální pro přípravu specializovaných odborníků zejména technického zaměření. Větší pozornost při tom chceme věnovat také kvalitnějšímu propojení vysokých a vyšších odborných škol s firmami a rozšiřování příležitostí nabídky terciárního vzdělávání pro ty, kteří se chtějí rekvalifikovat nebo rychleji posunout v kariéře. Takových lidí bude v dynamicky se měnící ekonomice potřeba stále víc.

Jsem přesvědčen, že obrat ve vysokoškolské politice je nejen potřebný, ale je také – na rozdíl od doby před deseti lety – prakticky proveditelný. Změna má dnes silné advokáty mezi zaměstnavateli. Vysoké školy dnes mnohem více stojí na akademících, kteří jsou doma nejen v místní tradici, ale v globalizovaném univerzitním světě. A věřím, že se do rozvoje českého vysokého školství výrazně zapojíte i vy, kteří dnes přijímáte své jmenovací dekrety, a to nejen jako nositelé špičkové odbornosti, ale rovněž jako ti, jejichž úkolem je povzbuzovat nastupující generace studentů k odvaze myslet jinak a hledat inovativní řešení.

Dovolte mi všem nově jmenovaným profesorkám a profesorům poblahopřát a popřát vám mnoho úspěchů při naplňování vašeho akademického i občanského poslání.

Děkuji vám za pozornost.